

Introduktion til materialet Lynlitteratur

God fornøjelse fra Pernille Bandholm Jacobsen, Klods-Hans for viderekomne og Maria Bøgebjerg Mikkelsen, Horsens Gymnasium

Oplevelse før analyse og fortolkning

Vi arbejder som dansklærere i gymnasieskolen i en tid, hvor præstation og "please læreren"-strategier fylder klasserummet og gør det svært at få engagerede elever, der oplever og går personligt ind i den litteratur, som skal fylde 2:4 af danskfaget.

Bekendtgørelsen placerer ordet "oplevelse" før "analyse og fortolkning" og beder os skabe rum for "tekstanalytiske aktiviteter, der indgår i tæt samspil med den receptive dimension affaget".

Eleverne skal altså opleve, mærke, personligt engagere sig i teksterne, når de arbejder med litteraturen, for det højeste ønske for dansklæreren er vel i virkeligheden at kunne videregive glæden ved at læse skønlitteratur.

Udfordringen er altså for os at "udvikle elevernes perspektiv på verden og dem selv" via arbejdet med litterære tekster, men hvordan gør vi det, når 13 elever ikke har læst lektier, 10 elever ikke har den fjerneste interesse i litteratur, og de sidste 7 kun siger, hvad de tror, læreren vil høre?

Fortællelyst og læringsglæmsel

Først og fremmest skal vi jo have eleverne til at ytre sig - og vi skal have ALLE eleverne til at ytre sig. Allerhelst skal vi have skabt fortællelyst i klasserummet. En stemning af, at alle har lyst og mulighed for at sige, hvad de oplever i mødet med litteraturen.

Vi tror, at vejen går via Læringsglæmsel.

Læringsglæmsel er et begreb, som professor i kreativitet og læring Lene Tanggaard har introduceret i sin nye bog af samme navn. Læringsglæmsel går i al sin enkelthed ud på, at vi lærer bedst, når vi glemmer, at vi lærer. Når vi er fordybet i stoffet, fortaber os og undersøgelsen uden tanke på, at vi bliver bedømt eller vurderet. Det nytter altså ikke noget at øve sig i at udtrykke sig samtidig med, at man føler sig bedømt. Så føler man sig som brødrene i eventyret om Klods-Hans. Da brødrene skal bøjle til prinsessen, sidder der en skriverkarl i hvert hjørne, der skriver alt, hvad der bliver sagt ned. Især fejlene, der ryger direkte i avisen. Brødrene bliver mundlamme, sveder og kan ikke sige andet end Buh og Bæh. Hvis vi vil skabe fortællelyst i et klasselokale, der rækker videre end buh og bæh, må vi skabesamtaleformer, der et øjeblik er helt fri for bedømmelse.

Introduktion til spillet Lynlitteratur

En enkel vej til at skabe læringsglæmsel er gennem leg og spil. Leg og spil har enkle regler. Der er tydelig rollefordeling, og spillet har sin egen logik. Vi ved, hvornår det starter og slutter.

Lynlitteratur er et enkelt spil, der er udviklet til at give plads til fortællelyst og samtalerom det, vi læser i klassen.

Spillet kan bruges til tekster fra oldtiden og til i dag, og det kan bruges til at åbne en tekst på blot 20 minutter, til længere forløb og som hjælp til skriftlige afleveringer.

Princippet fra spillet er så enkle, at du på ganske kort tid kan klippe og klistre din egen version.

Fordeling af tale og lyttetid

Reglerne er enkle.

Én taler, og de andre lytter. Det er HELT afgørende for eleveres følelse af fortællelyst, at dekan fortælle uden at blive afbrudt. Vi vil påstå, at det er lige så vigtigt at træne elevernes lytteevne som det at træne deres sproglige udtryk. Hvis alle udtrykker sig sprogligt sikkert, men ingen lytter, er det skønne spildte kræfter.

Eleverne spiller i grupper af 4. Det betyder, at de hele tiden skal lytte 3 gange så meget, som de taler.

I Lynlitteratur taler hver deltager i 1 minut ad gangen. Det er lang nok tid til, at man kan nå at sige noget, og kort nok tid til, at man kan overskue, at det stopper igen. Et fysisk timeglas hjælper alle til at følge med i, at taletiden bliver helt og aldeles demokratisk fordelt.

En opgave, en deadline

Et vigtigt princip i Lynlitteratur er "én opgave, én deadline". Det skaber fortællefrygt, hvis eleven er uvant med at tage ordet, ikke normalt taler om litteratur, bliver afbrudt eller *ikke* ved, hvor længe han/hun skal tale. Det kan skabe fortællelyst, hvis eleven er helt klar oversin rolle (enten er man lytter eller fortæller), og han/hun kender deadline for opgaven.

Et andet princip i Lynlitteratur er tilfældighedsprincippet. Eleven trækker et kort, der fortæller, hvad han/hun skal tale om. Det letter presset, at eleven ikke skal fortælle om "den vigtigste pointe i teksten", skal sætte teksten i en litteraturhistorisk kontekst, eller at han/hun helt selv skal beslutte, hvad der er det vigtigste. Som spiller skal man løse en enkel opgave, som "et sted i teksten jeg kunne se for mig". Det vækker ofte elevens kreativitet, og der kommer nogle vinkler på teksten, man ellers ikke ville have talt om.

For at skabe fortællelyst og læringsglemsel lader vi eleverne tale om en lille detalje i teksten frem for om helheden. Vi lader dem fortabe sig i stoffet frem for, at de fra starten skal hæve sig op over det. Vi lader dem gå på opdagelse i tekstens landskab og venter med at tegne det færdige kort.

Temakort

I sidste del af spillet giver vi eleverne mulighed for at hæve sig op over detaljerne og gå mere tematisk til teksten.

En bunke illustrerede kort med temaer som "kultur", "køn", "slægt" bliver spredt ud på bordet. Eleverne vælger hver to kort, der illustrerer de temaer i teksten, de er mest optagede af, efter at have arbejdet med teksten igennem spillet. Alle elever fortæller om deres kort. De visuelle kort appellerer til eleverne og gør det let for dem at vælge 2 kort intuitivt. Det vigtige er ikke, hvilke kort eleverne vælger, men *at* de vælger og på den måde får skabt et fokus for deres læsning af teksten. De får med andre ord skabt lidt orden i det "rod" af indgangsvinklertil teksten, som de har delt med hinanden.

Fordelen ved det visuelle og taktile er, at du fysisk kan "samle noget op", der er vigtigere end andet. Eleverne kan tage et billede af hele gruppens temakort og sine egne. På den måde kan eleven huske processen, når han/hun skal arbejde videre med teksten, f.eks. i forbindelse med en skriftlig aflevering.

Hvad får eleverne ud af at spille Lynlitteratur?

Et af spillets styrker er med et stort ord den demokratiske dannelse, der helt naturligt følger ved at bruge spillet i undervisningen. Det sikrer nemlig, at alle får lige meget taletid, hvor alle har en stemme og et frirum til et udsagn, der pr. definition er lige så godt som sidemandens. Spillet fordrer en personlig oplevelse med litteraturen, som ikke er båret af "rigtige tolkninger" eller præstation, men giver plads til den individuelle læseoplevelse og et personligt engagement. Når man spiller "Lynlitteratur", kan man simpelthen ikke komme uden om at engagere sig personligt. Under "Didaktiske principper" i bekendtgørelsen står: "Arbejdet med tekstanalyse tilrettelægges, så det understøtter elevernes livsverden og åbner for fordybelses- og perspektiveringsmuligheder". Undervisning med "Lynlitteratur" kobler helt naturligt den læste litteratur med elevernes livsverden, og eleverne tvinges til fordybelse og perspektivering gennem spillet.

Bekendtgørelsen fremhæver flere gange, at eleverne skal træne deres mundtlige udtryksfærdigheder med fokus på et sprogligt udtryk og den personlige stemme. Netop spillets plads til mundtlige fortællinger, men også afkrævning af mundtlighed i et timeglas' længde, træner elevernes evne til at fastholde taletid og stå ved sin personlige stemme - noget som overraskende mange elever har svært ved. Den personlige stemme som begreb har fået en særlig plads i de nye skriftlige genrer i faget, og spillet kan således træne eleverne i dette mundtligt såvel som skriftligt.

Efter at have spillet spillet kan man i den videre undervisning udbygge den individuelle læseoplevelse med den kollektive analyse. Det er selvfølgelig, at elevernes egne oplevelser med litteraturen ikke kan stå alene i tekstarbejdet, og spillet kan på mange måder bruges i undervisningen som springbræt til den kollektive analyse. Styrken ved at have spillet spillet først er, at den kollektive analyse nu hviler på et fundament af personligt engagement og en oplevelse af selv at have åbnet teksten. Det er vores erfaring, at det skaber ejerskab og motivation for det videre arbejde. Man kan herefter arbejde sig ind i teksten på forskellig vis. Vi giver i materialet flere forskellige bud på tværs af emner og genrer.

Styrker i faktaboks:

Demokratisk dannelse
Den personlige oplevelse
Den personlige stemme
Kobling til livsverden